

Sygn. akt III AUa 399/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
-----------------	------------------------------

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 kwietnia 2022 r. w S.

sprawy G. W. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do wypłaty gwarantowanej

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. akt VI U 185/20

oddala apelację.

	SSA Jolanta Hawryszko	
--	-----------------------	--

Sygn. akt III AUa 399/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. pismem z 13.01.2020 r. odmówił wypłaty, jako nienależnego wnioskodawczyni G. W. (1) jednorazowego świadczenia pieniężnego po śmierci męża emeryta G. W. (2). Organ rentowy wskazał, że G. W. (2) 18.01.2017 r. złożył wniosek o emeryturę częściową. Decyzją z 13 marca przyznano emeryturę częściową ENPC od 8.02.2017 r., w podstawie której wliczone zostały środki z OFE i środki zapisane na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji. Środki zgromadzone w OFE i subkoncie w całości zostały przeniesione na fundusz emerytalny FUS, a subkonto zostało zamknięte. W dniu 12.09.2017 r. złożył wniosek o emeryturę w wieku powszechnym (ENP), która została mu przyznana decyzją z 12 października. Do emerytury ENP zostały wliczone środki przeniesione z OFE i środki zaewidencjonowane na subkoncie z uwzględnieniem waloryzacji, kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego, kwota składek zewidencjonowana na koncie ubezpieczonego na koniec miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługiwał wypłata tej emerytury.

Odwołanie od ww. decyzji złożyła wnioskodawczyni, wnosząc o jej zmianę i wypłacenie kwoty gwarantowanej w myśl art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu stanowiska skarżąca wskazała, że jej mąż spełniał wszystkie warunki z art. 25b ust. 1, aby kwota gwarantowana została jej

wypłacona, a mianowicie nabył prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat, posiadał subkonto, o którym mowa w art. 40a a nadto i nie pobierał okresowej emerytury kapitałowej.

W odpowiedzi na odwołanie, organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 15 czerwca 2021 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że organ rentowy dokonana obliczenia i wypłaty na rzecz wnioskodawczyni jednorazowego świadczenia pieniężnego - wypłaty gwarantowanej, o której mowa w art.25b ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, po zmarłym emerycie G. W. (2).

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 13.03.2017 r., znak (...), przyznano G. W. (2) emeryturę częściową od 8.02.2017 r. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieni waloryzacji 210 962,86 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego 769 181,19 zł, kwotę środków przeniesionych z OFE i środków zewidencjonowanych na subkoncie, z uwzględnieniem ich waloryzacji 86.488,79 zł, średnie dalsze trwanie życia 216,10 miesięcy. Tak wyliczona kwota emerytury wyniosła 4.935,83 zł, natomiast emerytura częściowa stanowiąca 50% kwoty emerytury obliczonej zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 wyniosła 2.467,92 zł. Na podstawie przyznanej emerytury częściowej, środki zgromadzone w OFE i na subkoncie zostały przeniesione na fundusz emerytalny FUS, a subkonto zostało zamknięte. W dniu 12.09.2017 r. został złożony wniosek o przyznanie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Decyzją z 12.10.2017 r. przyznano emeryturę od 1 października; do obliczenia emerytury przyjęto kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 229 220,78 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego 833 229,26 zł, kwotę środków przeniesionych z OFE i środków zewidencjonowanych na subkoncie, z uwzględnieniem ich waloryzacji 100 951,32 zł, sumę kwot pobranych emerytur 19 202,40 zł, średnie dalsze trwanie życia, wynikające z tablicy trwania życia obowiązującej w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego 211,30 m-cy. Wysokość emerytury została obliczona następująco $[(229220,78 + 100951,32 \text{ zł} + 833229,26) - 19.202,40] / 211,30 = 5.415,04$.

Emeryt zmarł 29.07.2019 r. Decyzją z 26.08.019 Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał wnioskodawczyni rentę rodzinną od 29.07.2019, tj. od dnia śmierci męża. Wniosek o wypłatę gwarantowaną na rzecz pełnoletniej osoby uprawnionej został złożony 6.12.2019 r.

Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie i odwołał się do następujących przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 25b ust.1 Zakład informuje emeryta, który:

1. nabył prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat albo do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku miał ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej,
 2. posiadał subkonto, o którym mowa w art.40a ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
 3. nie pobiera okresowej emerytury kapitałowej
- o możliwości wskazania imiennie jednej lub kilku osób fizycznych jako osób uposażonych, na rzecz których ma nastąpić po śmierci emeryta wypłata jednorazowego świadczenia pieniężnego zwanego dalej „wypłata gwarantowaną”.

Art. 25b ust. 3, wypłata gwarantowana jest ustalana jako różnica między kwotą środków, o których mowa w art. 25 ust. 1, zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a iloczynem liczby pełnych miesięcy, jakie upłynęły od początku miesiąca, w którym po raz pierwszy wypłacono emeryturę, do końca miesiąca, w którym nastąpiła śmierć emeryta oraz trzydziestej siódmej części kwoty zewidencjonowanej na tym subkoncie.

Przepis art. 40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych reguluje prowadzenie przez ZUS subkonta, w ramach konta ubezpieczonego. Instytucja subkonta w ramach konta ubezpieczonego została wprowadzona przez ustawę z 25 marca 2011 o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 75, poz. 398 z późn. zm.). Przedmiotowa ustawa istotnie zmniejszyła wysokość tej części składki na ubezpieczenie emerytalne, która jest przekazywana do otwartego funduszu emerytalnego. Jednocześnie wprowadziła rozwiązanie, zgodnie z którym kwota składki emerytalnej stanowiąca różnicę pomiędzy dotychczasową wysokością składki emerytalnej, przekazywanej do otwartego funduszu emerytalnego (tj. 7,3% podstawy wymiaru) a nową wysokością składki emerytalnej przekazywanej do otwartego funduszu emerytalnego (tj. początkowo 2,3% podstawy wymiaru, a obecnie 2,92% podstawy wymiaru) będzie ewidencjonowana na subkoncie w ramach kontach ubezpieczonego (P. Kostrzewa, Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, LEX/el. 2014).

W sprawie, z wnioskiem o wypłatę gwarantowaną po śmierci emeryta wystąpiła małżonka, z którą zmarły pozostawał w ustroju wspólności majątkowej. Organ rentowy stanął na stanowisku, że dochodzone świadczenie nie należy się wnioskodawczyni, albowiem środki z otwartego funduszu emerytalnego i środki zapisane na subkoncie z chwilą przyznania mu emerytury częściowej zostały w całości przeniesione na fundusz emerytalny a subkonto zostało zamknięte. Następnie, środki te zostały wliczone do emerytury powszechnej.

Sąd Okręgowy uznał, że stanowisko organu jest błędne. Mąż wnioskodawczyni pobierał wprawdzie emeryturę częściową, co nie jednak stanowi negatywnej przesłanki do powstania uprawnienia do wypłaty gwarantowanej. Gdyby wolą ustawodawcy było uzależnienie wypłaty gwarantowanej od niepobierania emerytury częściowej to dałby temu wyraz przy konstruowaniu normy zawartej w art. 25b ust.1. Jednocześnie, zmarły emeryt spełnił też trzeci warunek, uprawniający żonę do wypłaty jednorazowego świadczenia pieniężnego. Niewątpliwe, bowiem posiadał subkonto, o którym mowa w art. 40a ustawy z 13 października 1998 o systemie ubezpieczeń społecznych. Zastosowana przez organ rentowy interpretacja art. 25 b ustawy emerytalnej pozbawia bliskich zmarłego prawa do wypłaty gwarantowanej, mimo spełnienia wszystkich przesłanek nabycia prawa do wypłaty. Przepis mówi wyraźnie o sytuacji emeryta, który, tak jak mąż ubezpieczonej, posiadał subkonto, o którym mowa w art.40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Ewentualna konieczność ponownego przeliczenia świadczenia zmarłego (matematyczne obliczenie wysokości wypłaty gwarantowanej) oraz wysokości renty rodzinnej i związana z tym konieczność rozliczenia kwot wypłaconych wnioskodawczyni, nie stanowią przeszkody w realizacji wniosku.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości, jednocześnie zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 25 b ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (j.t Dz. U. z 2021 r., poz. 291) w związku z art. 40a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t Dz.U z 2021 r., poz. 423 ze zm), polegające na błędnej wykładni i uznaniu, iż zostały spełnione przesłanki uprawniające do pobrania przez małżonkę zmarłego emeryta wypłaty gwarantowanej po mężu, podczas gdy stan faktyczny sprawy wskazuje, iż nie zostały spełnione wszystkie przesłanki i nie należało wypłacić zainteresowanej wnioskowanego świadczenia. Apelujący wniósł o zmianę przedmiotowego wyroku przez uznanie, iż wnioskodawczyni nie przysługuje prawo do wypłaty jednorazowego świadczenia pieniężnego po śmierci męża.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przy bezspornym stanie faktycznym sprawy, Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował prawo materialne. W szczególności Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że w sprawie wnioskodawczyni spełniła wszystkie przesłanki, uzasadniające przyznanie prawa do wypłaty gwarantowanej, bowiem zmarły posiadał subkonto, o którym mowa w art. 40a Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz spełnił pozostałe wymogi określone w art. 25 b ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (j.t Dz. U. z 2021 r., poz. 291).

Wymaga przypomnienia, że w stanie faktycznym sprawy, ubezpieczony decyzją z 13.03.2017 r. otrzymał prawo do emerytury częściowej od 8.02.2017 r. o symbolu ENPC. W podstawie tej emerytury zostały wyliczone środki z otwartego funduszu emerytalnego i środki zapisane na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji. Środki zgromadzone w OFE i subkoncie w całości zostały przeniesione na fundusz emerytalny FUS a subkonto zostało

zamknięte. Emerytura została przyznana na podstawie art. 26b ustawy o rentach i emeryturach, który to przepis został dodany ustawą z 11.05.2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 637), która weszła w życie 1.01.2013 r. Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dnia 7.05.2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 684) – wszedł w życie dnia 26.05.2014 - art. 26b w zakresie, w jakim uzyskanie uprawnienia na warunkach w nim przewidzianych nie jest ograniczone terminem i przez to nie jest zharmonizowane ze zrównaniem wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn, jest niezgodny z art. 2, art. 32 i art. 33 Konstytucji RP. Instytucja emerytury częściowej została zlikwidowana ustawą z 16.11.2016 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 38), która weszła w życie 1.10.2017 r. Ze względu na przywrócenie poprzedniego wieku emerytalnego, emerytura częściowa, przysługująca po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 62 lata dla kobiet oraz co najmniej 65 lat dla mężczyzn i zróżnicowanego stażu 28 ubezpieczeniowego, straciła rację bytu. Dnia 12.09.2017 r. uprawniony złożył wniosek o emeryturę z wieku powszechnego, która została przyznana decyzją z 12.10.2017 r. Do tej emerytury ENP, po emeryturze częściowej ENPC również zostały wliczone środki przeniesione z otwartego funduszu emerytalnego i środki zewidencjonowane na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji.

Należy zaznaczyć, że w myśl art. 25b ustawy o rentach i emeryturach, zgodnie z dyspozycją emeryta, prawo do wypłaty gwarantowanej nabywa osoba, do całości albo części wypłaty gwarantowanej, jeżeli śmierć emeryta, pobierającego emeryturę, o którym mowa w ust. 1, nastąpiła w okresie trzech lat od miesiąca, od którego po raz pierwszy wypłacono emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku powszechnego. Z treści przepisu wynika zatem wprost, że środki na wypłatę gwarantowaną zostają uruchomione w okresie, gdy emeryt pobierał świadczenie emerytalne, a więc konsumował kapitał zgromadzony w okresie aktywności zawodowej, co oznacza stan po przeniesieniu środków z OFE i zamknięciu subkonta Z treści przepisu wynika także, że nie ma powiązania wypłaty gwarantowanej z istnieniem aktywnego OFE i indywidualnego subkonta. Wypłata gwarantowana nie jest, bowiem wprost przekazaniem środków zgromadzonych w OFE i na subkoncie zmarłego członka rodziny. Nie ma też żadnych podstaw do interpretacji, że wypłata gwarantowana jest jakąś szczególną formą dziedziczenia środków zgromadzonych na indywidualnym subkoncie w razie śmierci ubezpieczonego przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (65 lat). Wypłata gwarantowana została wprowadzona właśnie dlatego, że zgon emeryta w okresie do trzech lat od nabycia prawa do emerytury powszechnej, skutkuje niewykorzystaniem zgromadzonych przez niego środków w toku całej aktywności zawodowej. Dlatego ustawodawca przewidział tę szczególną formę zwrotu środków, pochodzących z tzw. kapitałowej części składki emerytalnej, zgromadzonych na subkoncie i niewykorzystanych z powodu śmierci ubezpieczonego, i to mimo zamknięcia subkonta i przekazania środków na fundusz emerytalny FUS.

Organ nie wyjaśnił, dlaczego uznał, że skoro środki zgromadzone w OFE i subkoncie w całości zostały przeniesione na fundusz emerytalny FUS ubezpieczonego a subkonto zostało zamknięte, to nie przysługuje wypłata gwarantowana członkowi rodziny zmarłego emeryta. Wniosku takiego nie wywodził z treści przepisu i nie przedstawił wyводу prawnego. Wymaga przy tym zauważenia, że przedmiotem sprawy jest prawo do wypłaty gwarantowanej, a nie prawo do podziału środków zgromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym (wg art. 40e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Na zakończenie wymaga zaznaczenia, że w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych z 6.12.2013 r.; Dz.U. z 2013 r. poz. 1717 ustawodawca wyjaśnił: Środki zewidencjonowane na subkoncie ubezpieczonego w ZUS, powiększone o środki przeniesione z rachunku w otwartym funduszu emerytalnym w okresie pierwszych 36 miesięcy wypłaty emerytury, licząc od miesiąca, w którym po raz pierwszy wypłacono emeryturę z FUS do miesiąca, w którym nastąpiła śmierć emeryta, będą podlegać uregulowanym dotychczas w ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych zasadom dziedziczenia. Wypłata gwarantowana, tj. wypłata jednorazowego świadczenia pieniężnego, jest ustalana jako różnica pomiędzy powyżej wymienioną kwotą a iloczynem pełnych miesięcy w tym okresie oraz trzydziestej siódmej części powyższej kwoty (dodany art. 25b ustawy o emeryturach i rentach z FUS). W związku z powyższym emeryt będzie mógł wskazać osoby uposażone, na rzecz których ma nastąpić po jego śmierci wypłata gwarantowana. Na koncie ubezpieczonego zewidencjonowane będą informacje o osobach wskazanych przez członka otwartego funduszu emerytalnego i stosunkach majątkowych (nowe brzmienie art. 40 ustawy o sus),

przekazane przez otwarty fundusz emerytalny, po zakończeniu przekazywania środków z OFE na subkonto (dodany art. 111c ustawy o oifffe) oraz o osobach uposażonych przez emeryta.

W związku z powyższym zmianie ulegną obecnie obowiązujące unormowania w zakresie ustalania podstawy wymiaru rent rodzinnych. Kwotę świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, tak jak obecnie stanowić będzie kwota emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Z tym, że podstawa obliczenia emerytury, która przysługiwałaby zmarłemu zostanie pomniejszona o część kwoty środków zewidencjonowanych na subkoncie, wypłaconych w ramach podziału środków w razie rozvodu, unieważnienia małżeństwa albo w przypadku śmierci. Natomiast podstawę obliczenia renty rodzinnej w przypadku śmierci osoby uprawnionej do emerytury częściowej stanowić będzie kwota emerytury w pełnej wysokości (nowe brzmienie art. 73 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu.

SSA Jolanta Hawryszko